

Morsen met licht

Herman Cools

*Morsen
met licht*

Over mystiek
en transformatiekunde

Witsand Uitgevers

Inhoud

Inleiding	9
Een conclaaf	9
Inhoudsopgave	14
Et voilà	16
I. MYSTIEK, POËZIE EN SYSTEMISCH WERK	17
Geheimen hoeden	18
De voering van het leven	19
Niet voor dummies	23
Het papier waaruit de maan gesneden is	25
Aangespoeld wrakhout	30
Existentiële goochelkunst	32
Toegepaste goochelkunst	36
Dionysos' missie	37
Onttovering	38
De stad waar wij wonen, u en ik	42
Op zoek naar een dichter	43
Basaal	45
IJs op een mythisch meer	48
Emmett	51
Stappenplan	56
Helletocht en hemelvaart	57
De wereld lezen	58
Bardotijden	59
De wereld leren lezen als een brief	62
À la guerre comme à la guerre	66
De terrasbouw van het bestaan	71
Aesthetics of change	75
Van enkelvoud naar meervoud	78
Handen en voeten geven aan een Grote Wet	81

II. EEN KLAP, EEN WOORD EN EEN KUS	83
Leren ten onder te gaan	84
Heilig, profaan of banaal	85
Tussen waken en slapen in	89
Een barre plek	93
De herdersstaf van Mozes	96
Geen beweging zonder emotie	101
De snelkookpan	104
Onder sterke woorden staan	109
Het juiste woord	110
Het commando van bloemen	115
Sterven van informatie	119
Het geheim van een sterk woord	125
Mystieke storingen	128
Spermatozoïde woorden	133
Oprijzende liederen	136
Op de drempel tussen nacht en dag	137
De mislukking van Orpheus	142
Op een haar na ontraadseld	147
Reizen langs de binnenkant	150
Een wervelwind	154
Op Gods schoot zitten	160
III. JUBELEN EN ZWERVEN	165
De ketel van Cerridwen	166
Een lichtelixir	167
Fabricageprocédé voor dichters	172
Klaver en regen	176
De technologie van loven	180
Gelooft u nog in iets?	184
Het lof is afgeschaft	187

Klaagzangen	188
Wat met Afagdu?	189
De zwanenvleugel	193
Als niets meer uitkomst biedt...	197
Lamenteren	201
Gedempte expressie	206
Opvoedend praatje met mijn innerlijke criticus	209
De schaal van de bedelmonnik	213
Een bevochten en gelouterd ja	214
Het leven onvoorwaardelijk beamen	220
De schikgodinnen	221
Een kudde buffels	223
De grammatica van aannemen	225
De spiegel van mijn oom	231
Drie woorden voor Thomas	237
De apostel van de huidhonger	238
De bron en de kruik	242
De isoleercel	246
Olijfbomen en antwoorden	252
Kleine zwijgpedagogieën	254
Verandering van landschap	257
Nasroeddin & Columbus	261
De kleine wil en een groter veld	262
Het Columbuscomplex	263
Weetdrift, kaarten en ingemaakte kennis	268
Ont-leren	272
Beeldenstorm	276
Geschoolde onwetendheid, of het Tovertouw	279
Niet onderdrukken maar overstijgen	283
Altijd een groter veld	286
Op de rug van een oerbeest	288
Niet-spreken, niet-weten, niet-handelen	289
Zonder moeite	291
Extatisch testament	295
Het ademen van een kolossaal beest	298
Eerst verwerven, dan offeren	301
Het water vergeten	305
Het ezelsprincipe	308
De oude meester gestrikt	311

Overstijgen en omarmen	314
Een mystieke landkaart	315
Brandstapels en akelige herbergen	319
Ben jij ook Niemand?	322
En ben jij ook Iedereen?	325
IV. TWEE ONGELIJKSOORTIGE PAARDEN IN ÉÉN SPAN	331
In de wereld, niet van de wereld	332
Een ingewikkeld huwelijk	333
Een praxis?	337
‘Grace under pressure’	339
Van Krakau naar Praag, en terug	343
Mystieke technologie	345
Misschien	348
Paradoxcompetent & contrastkundig	350
Ja en nee	351
Uitersten die elkaar betasten	353
Het universum openen	358
Jubelende momenten	361
24	367
Toverformules	368
Vervoering	369
Obsessionele kracht	371
Tu en Mi	374
Aandacht	375
Kierkegaard versus Merlijn en Cassandra	378
Een irritante leesoefening	382
Toekomst die oplicht	385
‘Presensing’	390
Uitleiding	393
Liturgie op een grasmat	393
De gebroken heuvelrug	396
Wat knettert	399
Literatuur	401

**Ter ere van al mijn leermeesters –
mineralen, mensen, melkwegstelsels,
en alles ertussenin.**

Inleiding

Een conclaaf

‘Kan jij beeldhouwen met woorden?’

De blik in de ogen van de jongen – het blauw geëxtraheerd uit de zee, het groen ontvreemd aan appels – was indringend en onontkoombaar.

‘Toe... ik verlang er al zolang naar...’ zei hij.

‘Toe...’

En weg was hij.

Verrast en verward bleef ik achter.

Dus raadpleegde ik, de dag nadat de knul zijn vraag had gesteld, een bevriend beeldhouwer. Hij krabde zich achter de oren. ‘Beeldhouwen met woorden, tja... dat is geen vanzelfsprekende opdracht.’

‘Iets vanzelfsprekends had ik ook niet van dat kereltje verwacht,’ zei ik.

‘Moet het een boek worden of een beeld?’

‘Beide, denk ik, hem kennende.’

‘En waarover moet het gaan?’

‘Over wonderen.’

‘Hmm, een toverboek dus.’

Ik knikte.

‘Wat heb je zelf in gedachten?’

‘In grottemensentaal geformuleerd? Dan denk ik dat het moet gaan over wat er van een mens overblijft nadat hij of zij tot op het bot geprogrammeerd, geanalyseerd, uitgelijnd en uitbehandeld is.’

Een pijnlijke grimas verscheen op het gelaat van mijn vriend. ‘Ik

ben bang dat het nog gemakkelijker is met verf dan met woorden,' zei hij en hij wees naar het plafond van de Sixtijnse Kapel.

Het werd me duidelijk dat we er met z'n tweeën niet uit zouden komen. Want schilderen konden we geen van beiden.

Dus besloten we er een oude taalkunstenaar bij te betrekken. Met een klein hart zochten we de grijsaard op. We troffen hem in zijn bibliotheek.

Hij geurde nog naar inkt, dus we kregen hoop.

Maar ook zijn ogen schoten vol met vraagtekens.

'Beeldhouwen met woorden...' zei hij traag en hij wenkte ons met hem mee te lopen door gangen gevuld met lexicons, bijbels, encyclopedieën en sprookjesboeken.

'Dat zal iets eclectisch moeten worden, vrees ik.'

'Eclectisch?' vroeg ik – de lelijkheid van het woord stuitte me tegen de borst.

'Iets wordt eclectisch genoemd wanneer het ontstaat uit de combinatie van verschillende stijlen, disciplines of methodes.'

'Ja,' knikte de beeldhouwer, 'ik ken het uit de architectuur. Je haalt het beste uit zeer diverse bouwstijlen, je mengt ze en creëert daarmee zeer eigenzinnige, unieke constructies. Verrassend hoor! Ook veel muzikanten werken eclectisch. Ze laten de geometrische precisie van Bach bijvoorbeeld flirten met Indiase dhrupadzang, Turkse traditionals en Ierse folk.'

Hij begon te ratelen. 'Er zijn ook eclectische modeontwerpers en choreografen' – hij knipoogde naar me – 'en zelfs psychotherapeuten.'

'En wat betekent dat voor de werkwijze?' vroeg ik ietwat geërgerd.

'Tja,' zei de taalkundige, 'in ieder geval de soepelheid om snel en vaak van perspectief te wisselen.'

Mijn vriend de beeldhouwer bevestigde dat. "Perspectivische lenigheid" heet het in het vakjargon. Socrates zou het al toegepast

hebben.’

Hij merkte mijn vragende gezicht op.

‘Ik bedoel dat je met je geest alles wat je ontmoet vanuit heel verschillende hoeken benadert.’

‘Ik zou het preciezer formuleren,’ onderbrak de oude taalpurist hem. ‘Het is eerder dat je van je lichaam een vliegend tapijt maakt. Lenig worden met perspectieven is een kunst die je in eerste instantie in je cellen leert en niet zozeer in je mind.’

We hielden halt in een gang, waar mijn oog viel op de brieven van Rilke en Kafka. De taalvirtuoos streek over de ruggen van dagboeken van revolutionairen en eenzaten. Hij scande in een flits schrijfters met de letter A: Achmatova, Allende, Angelou..., raakte even de schaarse perkamenten van de kluizenaars aan, liet plots de mappen met chassidische grappen voor wat ze waren en richtte zich heel direct en puntig tot mij.

‘Om te kunnen beeldhouwen met woorden zullen we heel veel volk nodig hebben,’ schamperde hij. ‘Héél veel volk!’

Hij zag dat ik naar adem hapte en beet op zijn onderlip.

‘Ik stel voor dat we een conclaaf organiseren.’

‘Een conclaaf?’ reageerde ik ongelovig.

‘Trommel alle figuren uit je binnenwereld maar op, alle innerlijke gestalten uit de krochten van je ziel: feeën, trollen, demonen – noem maar op. Alles wat woelt, broedt en broeit in dat oerwoud. Roep ze bijeen. Ze zullen hun werk hebben!’

‘Een conclaaf, dat is toch zo’n bijeenkomst van kardinalen die een nieuwe paus moeten kiezen? Die hebben we toch niet van doen?’ riep ik verbouwereerd.

Zowel de taalkundige als de beeldhouwer waren het met me eens. Een beeldhouwwerk van woorden kon maar beter ver wegblijven van al wat pauselijk was. In diens nabijheid werd en wordt er al te veel schoonheid verschroeid en verknoeid.

‘Maar,’ zei de taalkundige, ‘waar het wél om gaat is dat we bij dat conclaaf witte rook tevoorschijn weten te toveren uit de schoorstenen die we zelf zijn.’

‘Klinkt sexy!’ lachte de beeldhouwer. ‘Een eclecticisch conclaaf dus!’ Zijn ogen werden blinkende kiezels.

‘Met behoorlijk wat onorthodoxe elementen erin dan,’ vulde ik spontaan aan. De verwarrende mist die de jongen met de groenblauwe kijkers bij me had achtergelaten begon wat op te klaren. Ik kreeg er zowaar zin in, in dat beeldhouwen met woorden.

‘Ik wil dat er ook ketters gehoord worden op dat conclaaf,’ zei ik, ‘dwazen uit alle hoeken van de wereld, heksen en andere wilde wijven, schipbreukelingen...’

‘Ook de mystagogen moeten zeker deelnemen,’ zei de taalkundige plots ernstig. ‘De mystagogen én de mythologen.’

‘Wat zijn dat voor beesten?’ zei ik.

De taalkundige kon mijn grapje maar matig appreciëren.

‘Een mystagoog,’ wierp de beeldhouwer op, ‘is dat niet iemand die wonderen kan doen?’

‘Nee,’ verbeterde de taalkundige hem meteen verbeten, ‘niet iemand die wonderen kan doen maar iemand die wonderen kan doen oplichten. Dat is iets heel anders. Iemand die de pedagogie machtig is om mensen in te wijden in grote mysteries.’

‘En een mytholoog,’ zo surfte hij in één adem verder, ‘weet via zijn vertelkunst de duisternis in brand te steken. Ook die zal van pas komen. Mythologen kennen de oude verhalen nog waardoor de witte walmen in onze schouwen zich laten verlokken om in beweging te komen.’

‘Dus toch witte rook!’ zei ik nog steeds een beetje ongelovig, haast vurig.

We waren het eens. Er zou een eclecticisch conclaaf georganiseerd worden met heidense exegeten, mystagogen, alchemisten, mytho-

grafen en wat nog allemaal, met Rilke en Jung in ieder geval, met heksen en woordkunstenaars.

‘O ja,’ zei de beeldhouwer, ‘en met Herman de Coninck natuurlijk. Van hem leerde ik dat sculpturen altijd een paar maten te groot moeten zijn.’

‘Zoals een winterjas,’ vulde de dichter prompt aan – hij kende het vers uit het hoofd. Natuurlijk!

*‘Een beeld moet altijd
een paar maten
te groot zijn,
als een winterjas.
Zoals een grootvader van zijn kleinzoon houdt,
zo legt beeldspraak ergens een arm omheen.’**

De beeldhouwer zoemde als een bij. ‘Zie je wel,’ riep hij uit, verwijzend naar een van De Conincks bekendste dichtbundels, *De lenige liefde*. ‘Het gaat altijd maar weer over perspectivistische lenigheid. Als je verliefd bent, kruip je op daken en er weer af. Je kruipt in bomen om je geliefde vanuit verschillende hoogtes en dieptes te kunnen zien.’

‘Ik zei het toch al,’ repliceerde de taalkundige droogjes, ‘je lichaam wordt een vliegend tapijt.’

---

* Herman De Coninck, O, de o! (Een stijlloor in zeven lessen), in *De gedichten*, p. 430.

Inhoudsopgave

‘Allemaal goed en wel met die perspectivistische lenigheid waar jullie zo welsprekend over doen,’ zei ik – ik struikelde nog maar eens over de uitdrukking – ‘maar wees eens concreet, waarover moet dat conclaaf gaan? Wat komt er op het programma?’

‘Laten we associëren,’ zei de beeldhouwer.

De taalkundige zette de toon: ‘Over wat onversjacherbaar is, over waar niet mee gesjoemeld mag worden? Nooit!’

Mijn vriend vulde aan: ‘Over hoe banaal we worden als we vergeten voor wie of wat ons hart klopt.’

Ze waren vertrokken.

Het werd woord en wederwoord.

‘Over dat mensen onverbeterlijk meervoud zijn.’

‘En over thuis zijn in meerdere huizen en dus ook eenzamer.’

‘Over schouwen in de vijvers van verbeelding die tradities zijn.’

‘En over staan op de schouders van reuzen.’

‘Over het Jeruzalem dat we maar niet kunnen vergeten.’

‘En over het smachten naar Kyoto terwijl we in Kyoto zijn!’”

‘Dat over water wandelen – om met Thich Nhat Hanh te spreken – niet het ware wonder is, maar wel dat we over de aarde wandelen.’

‘En dat harde tijden – om met Alice Walker te spreken – vragen om furieuze dansen.’

---

* Naar een haiku van Basho, geciteerd in Jack Kornfield, *Na het feest komt de afwas*, p. 263.

‘Over zoveel morgenrood dat nog nooit geschenen heeft.’*

‘En over het vinden van een bloem tussen de waanzin.’

‘Over meer vertrouwen hebben in de vrucht dan in de schil, maar desalniettemin de schil niet veroordelen, haar beschouwen als een magische mantel.’

‘En over de sukkels op sokkels die we zijn, met dank aan hiphop-artiest Tourist LeMC voor de beeldspraak.’

‘Over dat steentje in je schoen waardoor je niet kunt blijven staan maar geprikkeld wordt om in beweging te komen.’

‘En over wie de sterren maakte en de schelpen op het strand.’

‘Genoeg!’ riep ik. ‘Dit is volgens mij veel te veel als inhoudsopgave. Hoelang denken jullie dat het conclaaf wel niet zal duren?’

‘Een slordige vierhonderd bladzijden, schat ik,’ zei de beeldhouwer.

Een toverboek van om en bij de vierhonderd bladzijden, daarover sloten we ons tweede akkoord. Het zou na het conclaaf als catalogus worden uitgegeven.

‘Hoe zal het heten?’ vroeg ik.

Niemand kwam meteen met een ronkende titel.

‘Laten we het voorlopig bij *Een gebed* houden, bij wijze van sneuveltitel,’ opperde de taalkunstenaar.

Dat vonden we alle drie een goed idee, al geloofde geen van ons drieën in God.

---

* Naar een quote uit de *Rig Veda* die Friedrich Nietzsche inspireerde.

Et voilà

Et voilà.

De catalogus – het gebed – hebt u in handen, beste lezer.

Het conclaaf is voorbij.

De uiteenzettingen zijn achter de rug.

Met behulp van talloze beeldhouwers en taalkunstenaars van over de hele wereld heb ik mezelf in dit boek samengebundeld. Ik heb klinkers die allang in mij lagen te wachten uitgerold. Ik wilde een onorthodox, zinnelijk en origineel boek maken over mystiek.

Het is een associatief vlechtwerk geworden, dat zich leent om langzaam gelezen te worden.

Langzaam. Dan kunnen de woorden gisten.

Luidop. Alsof het lezingen op een conclaaf zijn.

Meer dan eens. Omwille van de gelaagdheid van de zinnen.

In stukjes. Omdat de oogst groot is.

In willekeurige volgorde. Omdat je een vrij mens bent.

In de puzzel die ik gelegd heb – een onvolmaakte, hoe kan het anders – kunnen de individuele stukjes op verschillende plekken in elkaar gepast worden.

Ik ben benieuwd of en welke witte rook er tijdens en na het lezen uit uw schoorsteen zal komen.